

Book Review

ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership)

โดย ไชยา ภาวะบุตร

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไชยา ภาวะบุตร*

ข้อมูลเกี่ยวกับผู้เขียน

ผู้เขียนมีตำแหน่งทางวิชาการ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก ทางบริหารการศึกษา จากมหาวิทยาลัยขอนแก่น มีประสบการณ์ ทางการบริหารประสานกิจกรรมการบริหารหลักสูตรปริญญาโท

สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และประสานกรรมการบริหารหลักสูตรปริญญาเอก สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และภาวะผู้นำ สาขาวิชาการบริหารการศึกษา และคณบดีคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร นอกจากนี้ เคยทำหน้าที่ประธานสภาคณาจารย์และข้าราชการ กรรมการชมรมฯ (ตัวแทนสภาคณาจารย์) กรรมการบริหาร มหาวิทยาลัย ผู้อำนวยการโครงการจัดตั้งบัณฑิตวิทยาลัย ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการบริหารการศึกษาใน อคคต. ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินผลงานเข้าสู่ตำแหน่งชำนาญการพิเศษ

สาระสำคัญของหนังสือ ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership)

การบริหารการศึกษา เป็นกระบวนการปฏิบัติงานด้านการจัดการทางการศึกษาให้สำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพ โดยอาศัยหลักการและปัจจัยการบริหารเป็นสื่อของความสำเร็วจนนั้น มุ่งบริหารคนและบริหารงาน ส่วนผู้บริหารจะต้องมีภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะของผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้บริหาร การศึกษาในการควบคุม นำพาครูหรือบุคลากรทางการศึกษารวมทั้งผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการศึกษาเช่นผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงาน องค์กร มาร่วมมือกันในการจัดการศึกษาให้บรรลุวัตถุประสงค์มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ดังนั้นเมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา จึงจะเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่า อะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทาง และจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

ภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา ภาวะผู้นำเป็นขบวนการสร้างสิ่งเร้าขบวนการพัฒนาและการทำงาน กับคนในองค์กร เป็นขบวนการมุ่งคน การมุ่งสร้างแรงจูงใจให้กับคน การใช้มนุษยสัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ใน องค์กรการสื่อสารระหว่างบุคคล การสร้างบรรยากาศในองค์กร ความขัดแย้งระหว่างบุคคล ความเจริญและการ พัฒนารวมออกเหนือจากนั้นก็คือปัจจัยของมนุษย์ที่ส่งเสริมการผลิต ภาวะผู้นำจะเกิดขึ้นในการปฏิบัติขององค์กร

* บรรณาธิการ วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

เพราะฉะนั้นจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในจุดหมาย การตัดสินใจเลือกทางเลือกใหม่ การสนับสนุนส่งเสริม การบริการการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น การนำหลักการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในองค์กรและปัจจัยต่างๆ ซึ่งสร้างความพึงพอใจหรือบางครั้งมีผลในทางตรงกันข้าม คือสร้างความไม่พึงพอใจของมนุษย์ในองค์กร และภาวะผู้นำเป็นกระบวนการที่ผู้นำช่วยสร้างความชัดเจนแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาให้รับรู้ว่าจะอะไรคือความสำคัญให้ภาพความเป็นจริงขององค์กรแก่ผู้อื่นช่วยให้มองเห็นทิศทางและจุดมุ่งหมายอย่างชัดเจนภายใต้ภาวะความเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของโลก

ภาวะผู้นำทางวิชาการ เป็นสิ่งสำคัญสำหรับบุคลากรทางการศึกษาทั้งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสาระ และครูผู้สอน ซึ่งอาศัยความรู้เกี่ยวกับทฤษฎีการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการสอนและความรู้เกี่ยวกับหลักสูตรอันเป็นพลังขับเคลื่อนทางการศึกษา อีกทั้งจะต้องสื่อสารและแสดงให้นักเรียน ครู และผู้ปกครองเห็นว่าสิ่งใดสำคัญและมีคุณค่าในโรงเรียนเพื่อให้การดำเนินงานเปลี่ยนแปลงและนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการได้

ตำรา “ภาวะผู้นำทางวิชาการ” เล่มนี้ ได้จัดทำขึ้นจากประสบการณ์การสอน ระดับบัณฑิตศึกษา รวมทั้งเอกสารและตำราคำสอน สาขาวิชาการบริหารการศึกษา สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา และสาขาบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งผู้เขียนได้ปรับปรุงเนื้อหาสาระให้ทันสมัยทั้งแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยมีเนื้อหาสาระประกอบด้วย **บทที่ 1 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับผู้นำและภาวะผู้นำ บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ บทที่ 3 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา บทที่ 4 ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียน บทที่ 5 ภาวะผู้นำทางวิชาการของหัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ และบทที่ 6 ภาวะผู้นำทางวิชาการของครู** ซึ่งเนื้อหาทั้งหมดใช้เป็นตำราประกอบการเรียน อีกทั้งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษา หัวหน้ากลุ่มสาระการเรียนรู้ ครูผู้สอน และผู้สนใจอื่นๆ ที่จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ และสามารถนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการเรียนการสอนในสถานศึกษาต่อไป

องค์กรทางการศึกษา ทุกแห่งต่างมีความต้องการผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเพื่อให้องค์กรนั้นบริหารงานได้บรรลุตามวัตถุประสงค์ทั้งสิ้น สิ่งที่ทำให้ความสำเร็จเกิดขึ้นได้คือ การที่ผู้บริหารมีภาวะผู้นำในการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยที่ผู้นำต้องมีความรู้ ความสามารถ มีเทคนิควิธีการที่จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติ หลักสูตร ชุมชนและสังคม ดังนั้นการนำภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษามาใช้ประโยชน์ในการศึกษานั้น พอที่จะสรุปเป็นได้ดังนี้

1. การนำภาวะผู้นำมาใช้สำหรับผู้บริหาร ทั้งผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่ ผู้อำนวยการโรงเรียน หรือรองผู้อำนวยการ หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา หรืออุดมศึกษา ล้วนเป็นผู้ที่มีภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา ทั้งสิ้น การจะบริหารการศึกษาทุกระดับให้สำเร็จได้นั้น ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำตามทฤษฎีภาวะผู้นำด้านคุณลักษณะ ด้านพฤติกรรม และทฤษฎีผสมผสานในรูปแบบที่ทันสมัยเหมาะสมกับเหตุการณ์ สถานการณ์ รูปแบบสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน ผู้ที่เป็นผู้บริหารหรือเตรียมตัวเป็นผู้บริหารจะได้เตรียมฝึกตนเองตามหลักการ ทฤษฎีของภาวะผู้นำ ซึ่งถ้าผู้บริหารรู้จักบริหารงานโดยใช้ทฤษฎีภาวะผู้นำ บูรณาการร่วมกับทฤษฎีการบริหารการศึกษา ผสมผสานกับเหตุการณ์ สถานการณ์ได้อย่างเหมาะสมจนเกิดผลงานที่มีประสิทธิภาพ แสดงว่าผู้นำมีภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษาที่ดีจึงจะส่งผลต่อประสิทธิภาพของงาน ดังนั้นภาวะผู้นำที่นำมาใช้กับการบริหารทางการศึกษาจึงมีประโยชน์โดยตรงต่อตัวผู้บริหารเอง ซึ่งจะส่งผลต่องานอย่างแน่นอนเพราะผู้บริหารมีตำแหน่งและบทบาทในฐานะผู้บังคับบัญชา มีอำนาจในการกำกับและควบคุมผู้ใต้บังคับบัญชาโดยตรงอยู่แล้ว

2. การนำภาวะผู้นำมาใช้ในการบริหารงาน องค์การใดที่มีการบริหารที่ดีก็จะนำมาสู่ความสำเร็จ ถ้าขาดการบริหารที่ดีก็จะเกิดความล้มเหลวได้ นอกจากการมีภาวะผู้นำที่ดีที่มีในตัวผู้บริหารเองแล้ว การบริหารที่มีกลยุทธ์ที่ดีของผู้บริหารจะนำมาสู่ความสำเร็จโดยผู้บริหารใช้หลักการบริหารงานที่ดี มีความเหมาะสมกับบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ คือเทคนิคการบริหารงานที่ยึดหลักการของภาวะผู้นำ

3. การนำภาวะผู้นำมาใช้กับผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติงาน เมื่อได้รับคำสั่ง ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานใดๆ ผู้ใต้บังคับบัญชาก็จะมีผู้อยู่ในวงงานที่เป็นลูกน้องตามลำดับไปเรื่อยๆ ดังนั้น ผู้ใต้บังคับบัญชาทุกระดับจึงต้องมีภาวะผู้นำเช่นเดียวกันในการปฏิบัติงานที่ตนได้รับมอบหมายให้สำเร็จลุล่วง เพราะความเป็นผู้นำย่อมมีอยู่ในตัวของทุกคน ที่สามารถตัดสินใจทำงาน การจัดการศึกษาในปัจจุบันและอนาคต มีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไปเพราะสภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคมวัฒนธรรม เทคโนโลยี และสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่เปลี่ยนแปลง ด้วยสาเหตุของการเพิ่มจำนวนของประชากร การลดลงของทรัพยากรธรรมชาติ การแข่งขันด้าน การค้าของประเทศมหาอำนาจ ฯลฯ ความสามารถของผู้บริหารประเทศเท่านั้นที่จะนำประเทศของตนให้ก้าวพ้นจากความขาดแคลน การต่อสู้กับภัยธรรมชาติที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วและรุนแรง เป็นหน้าที่ของผู้นำประเทศที่จะเพิ่มศักยภาพของประชากรให้มีความสามารถที่จะดำรงชีวิตอยู่รอดให้ได้ ท่ามกลางกระแสการเมือง การเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและเทคโนโลยีที่ถาโถมเข้ามาอย่างไม่อาจสกัดกั้นไว้ได้ ผู้ที่แข็งแกร่งก็ช่วยกันได้เปรียบผู้ที่อ่อนแอ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ของผู้บริหารระดับประเทศและกลุ่มประเทศในเอเชียที่ต้องร่วมมือกันในการช่วยเหลือกันทางด้านการค้า การศึกษา การแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เป็นต้น เรื่องที่ผู้บริหารประเทศต้องเปลี่ยนแปลงสำคัญที่สุดก็คือ “การศึกษา”

สำหรับเนื้อหาที่ผู้ริวิวได้นำเสนอในการริวิวหนังสือเล่มนี้นั้น เป็นเพียงเนื้อหาบางส่วน หากผู้อ่านมีความสนใจสามารถศึกษาเพิ่มเติมได้จากหนังสือฉบับเต็ม ตามรายละเอียดของหนังสือที่ผู้ริวิวได้ให้ไว้ ณ ตอนต้นของการริวิวนี้

เอกสารอ้างอิง

ไชยา ภาวะบุตร. (2560). *ภาวะผู้นำทางวิชาการ (Academic Leadership)*. ฉบับปรับปรุง 2560. สกลนคร:

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร